

Quantitative Analysis of the Spatial Pattern of Urban Happiness and Socio-Economic Determinants: A Multi-Method Analysis in Khorramabad

Kamran Dowlatyarian¹ | Mohammad Hasan Yazdani^{2*} | Ata Ghaffari Gilandeh³ | Hossein Nazmfar⁴

1. Department of Geography and Urban Planning, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran. Email: Kamrandowlatyari@gmail.com

2. Corresponding Author, Department of Geography and Urban Planning, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran. Email: yazdani@uma.ac.ir

3. Department of Geography and Urban Planning, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran. Email: a_ghafarigilandeh@uma.ac.ir

4. Department of Geography and Rural Planning, University of Tabriz, Tabriz, Iran. Email: nazmfar@tabrizu.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article History:

Received: June 21, 2026

Revised: August 26, 2026

Accepted: August 31, 2026

Published online: September 22, 2026

Keywords:

Happy city,
Khorramabad city,
Spatial pattern,
Socio-economic status,
Spatial inequality.

ABSTRACT

Objective: This study, adopting an analytical-explanatory approach, aims to analyze the spatial pattern of urban happiness in Khorramabad and to explain the role of socio-economic determinants in its distribution. **Methodology:** The statistical population of the study consists of 400 residents of Khorramabad, recruited using a simplified stratified random sampling method. The sample size in each of the nine urban districts was determined and allocated proportionally to their population weight to maintain sampling validity. Data analysis was conducted using AMOS, SPSS, and GIS software. **Results:** The results of the one-way analysis of variance indicated significant differences in happiness indicators among the nine districts of Khorramabad, reflecting spatial inequality in access to the components of a happy urban life. Furthermore, the results of structural equation modeling revealed a positive and significant relationship between happiness and the dimensions of socio-economic status. Among these dimensions, income has the greatest effect on happiness with a coefficient of 0.48, followed by employment with a coefficient of 0.43, and education with a coefficient of 0.40. Accordingly, economic stability, job security, and educational capital are considered among the key pillars of urban happiness. The spatial analysis of the nine districts also showed considerable differences in the level of social happiness indicators; the districts of Shirkhargah, Qaziabad-Kioo, and East Goldasht fall into the highly advantaged category, the districts of Hoseynabad and Naser Khosrow fall into the advantaged category, and the districts of 107-Hectare, Meydan-e Tir, and Azadegan fall into the disadvantaged category. **Conclusion:** Overall, the findings indicate that urban happiness in Khorramabad follows an unequal spatial pattern, and the socio-economic status of citizens plays a decisive role in shaping this distribution. Therefore, reducing economic inequalities and improving equitable access to urban services can contribute to enhancing urban happiness and achieving spatial justice.

Cite this article: Dowlatyarian, K.; Yazdani, M. H.; Ghaffari Gilandeh, A. & Nazmfar, H. (2026). Quantitative Analysis of the Spatial Pattern of Urban Happiness and Socio-Economic Determinants: A Multi-Method Analysis in Khorramabad. *Town and Country Planning*.18 (1), 215-234. <http://doi.org/10.22059/jtcp.2026.417063.670562>

© Authors retain the copyright and full publishing rights.
DOI: <http://doi.org/10.22059/jtcp.2026.417063.670562>

Publisher: University of Tehran Press.

تحلیل کمی الگوی فضایی شادی شهری و تعیین کننده‌های اجتماعی-اقتصادی: تحلیل چندروشی در خرم‌آباد

کامران دولتیاریان^۱ | محمدحسن یزدانی^{۲*} | عطا غفاری گیلانده^۳ | حسین نظم‌فر^۴

۱. گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. رایانامه: Kamrandowlatyari@gmail.Com

۲. نویسنده مسئول، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. رایانامه: yazdani@uma.ac.ir

۳. گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. رایانامه: a_ghafarigilandeh@uma.ac.ir

۴. گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه: nazmfar@tabrizu.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ‌های مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۳/۳۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۶/۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۶/۰۹

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۶/۳۱

کلیدواژه‌ها:

الگوی فضایی،

پایگاه اجتماعی-اقتصادی،

شادی شهری،

شهر خرم‌آباد.

هدف: این پژوهش با رویکرد تحلیلی-تبیینی و با هدف تحلیل الگوی فضایی شادی شهری در خرم‌آباد و تبیین نقش تعیین‌کننده‌های اجتماعی-اقتصادی در توزیع آن انجام شده است.

روش‌شناسی: جامعه آماری پژوهش شامل ۴۰۰ نفر از ساکنان شهر خرم‌آباد است که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای ساده انتخاب شدند و حجم نمونه در هر یک از نواحی نه‌گانه شهر نیز متناسب با وزن جمعیتی آن‌ها تعیین و توزیع شد تا روایی نمونه‌گیری حفظ شود. تحلیل داده‌ها نیز با استفاده از نرم‌افزارهای AMOS، SPSS، و GIS انجام گرفت.

یافته‌ها: نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه نشان داد میان شاخص‌های شادی در نواحی نه‌گانه شهر خرم‌آباد تفاوت معناداری وجود دارد و این امر بیانگر نابرابری فضایی در دسترسی به مؤلفه‌های زندگی شاد شهری است. همچنین نتایج مدل‌بازی معادلات ساختاری نشان داد شادی با ابعاد پایگاه اجتماعی-اقتصادی رابطه‌ای مثبت و معنادار دارد. در میان این ابعاد، درآمد با ضریب ۰/۴۸ بیشترین تأثیر را بر شادی دارد. پس از آن اشتغال با ضریب ۰/۴۳ و تحصیلات با ضریب ۰/۴۰ قرار می‌گیرند. بنابراین ثبات اقتصادی، امنیت شغلی، و سرمایه آموزشی از مهم‌ترین ارکان شادی شهری به شمار می‌آیند. تحلیل فضایی نواحی نه‌گانه شهر نیز نشان داد از نظر شاخص‌های شادی اجتماعی تفاوت‌های قابل توجهی میان نواحی وجود دارد؛ طوری که نواحی شیرخوارگاه و قاضی‌آباد-کیو و گل‌دشت شرقی در گروه فراخوردار، نواحی حسین‌آباد و ناصرخسرو در گروه برخوردار، و نواحی ۱۰۷هکتاری و میدان تیر و آزادگان در گروه فروبرخوردار قرار دارند.

نتیجه: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد شادی شهری در خرم‌آباد از الگوی فضایی نابرابری پیروی می‌کند و پایگاه اجتماعی-اقتصادی شهروندان نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری این توزیع دارد. بنابراین، کاهش نابرابری‌های اقتصادی و بهبود دسترسی عادلانه به خدمات شهری می‌تواند به ارتقای شادی شهری و تحقق عدالت فضایی کمک کند.

استناد: دولتیاریان، کامران؛ یزدانی، محمدحسن؛ غفاری گیلانده، عطا و نظم‌فر، حسین (۱۴۰۵). تحلیل کمی الگوی فضایی شادی شهری و تعیین‌کننده‌های اجتماعی-اقتصادی: تحلیل چندروشی در خرم‌آباد. *آمایش سرزمین*، ۱۸ (۱): ۲۱۵-۲۳۴. <http://doi.org/10.22059/jtcp.2026.417063.670562>

© نویسندگان. ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jtcp.2026.417063.670562>

مقدمه

بیش از نیمی از جمعیت جهان در شهرها زندگی می‌کنند و امروزه اهمیت سرمایه‌گذاری در ارتقای کیفیت فضاهای شهری برای افزایش شادی و نشاط اجتماعی بیش از پیش آشکار شده است (Tonne et al., 2021; United Nations World Urbanization Prospects, 2019). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ویژگی‌های محیط شهری بر سلامت ساکنان (Sadeghpoor et al., 2024)، سلامت روان (Hematian & Ranjbar, 2022)، و حالات عاطفی آنان تأثیر می‌گذارد (Benabbou & Lee., 2019). از این رو، سیاست‌گذاران و طراحان شهری باید شهرهایی با کیفیت زندگی بالا طراحی کنند که احساسات مثبت و شادی شهروندان را تقویت کند (Weijs-Perrée et al., 2020). در این چارچوب، کیفیت محیط شهری با مفاهیمی مانند کیفیت مکان، زندگی پایدار، و رفاه شهری پیوند دارد و زمینه‌ای برای تجربه رضایت، آسایش، تعلق، امنیت، و شادی فراهم می‌کند (Grabowska et al., 2021; Veenhoven, 2021). همچنین شادی شهری می‌تواند شاخصی کمی از میزان رضایت کلی و کیفیت زندگی شهروندان در یک محله یا شهر در نظر گرفته شود (Battistoni et al., 2023). در نتیجه، مفهوم شهر شاد به رویکردی کلیدی در مدیریت و طراحی شهری بدل شده که با تمرکز بر بهبود فضاهای روابط اجتماعی، و دسترسی به فرصت‌ها رفاه شهروندان را افزایش می‌دهد (Azzopardi-Muscat et al., 2020; Mueller et al., 2020) و در سال‌های اخیر با پررنگ‌تر شدن اهمیت شادی در جوامع توجه پژوهشگران به عوامل مؤثر بر آن و ارتباطش با محیط شهری افزایش یافته است (Toger et al., 2021). این توجه فزاینده از آن جهت اهمیت دارد که شادی، علاوه بر نشان دادن کیفیت زندگی، به بهبود سلامت جسمی و روانی و تقویت پویایی اجتماعی و انسجام شهری و سرمایه اجتماعی کمک می‌کند (Toger et al., 2021). از این منظر، شهر شاد شهری است که بتواند، فراتر از تأمین نیازهای اولیه، زمینه تجربه احساسات مثبت و رضایت پایدار را فراهم سازد (Yuan et al., 2018) و دولت‌ها می‌کوشند از طریق بهبود خدمات بهداشتی و درمانی، ارتقای کیفیت آموزش، حفاظت از محیط زیست، کاهش نابرابری‌های درآمدی، و توسعه فرصت‌های برابر سطح شادی و رضایت عمومی را افزایش دهند (Zhou et al., 2023; Zuo et al., 2023). این عوامل، به‌ویژه در بستر زندگی شهری، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به کیفیت زندگی، احساس خوشبختی، و ادراک شهروندان از مطلوبیت محیط سکونت خود دارند (Zhu, 2024). از این رو، شادی شهری پدیده‌ای چندبعدی است که تحت تأثیر مجموعه‌ای از شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، امنیتی، کالبدی، و زیرساختی قرار دارد (Rando Cueto et al., 2024). زیرا این شاخص‌ها می‌توانند به رونق اقتصادی، کیفیت تعاملات اجتماعی، امنیت، و بهبود کیفیت زندگی در جوامع شهری کمک کنند (Crotty, 2020; Ruiz Rodríguez et al., 2023). اما پژوهش‌ها نشان می‌دهند که در کشورهای درحال توسعه شهرنشینی سریع با بهبود فرهنگ شهروندی و ظرفیت‌های اجتماعی همراه نبوده و این امر به همراه فشارهای ناشی از تراکم و کمبود خدمات منجر به کاهش کیفیت زندگی و شادی شهروندان شده است (Yang et al., 2023).

در این زمینه باید گفت شهر خرم‌آباد با نابرابری‌های اجتماعی-اقتصادی، ضعف زیرساخت‌ها، و توزیع نامتوازن خدمات روبه‌روست که به شکل‌گیری الگوی فضایی نابرابر شادی اجتماعی انجامیده است. از آنجا که شادی اجتماعی پدیده‌ای چندبعدی و متأثر از عوامل اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، کالبدی-فضایی، زیست‌محیطی، و امنیتی است سنجش شاخص‌های شهر شاد و تحلیل توزیع فضایی آن در نواحی مختلف شهر می‌تواند این نابرابری‌ها و رابطه میان پایگاه اجتماعی-اقتصادی و احساس شادی اجتماعی را روشن سازد. بر همین اساس، فرضیه‌هایی برای تحلیل عوامل مؤثر بر تحقق شهر شاد در خرم‌آباد تدوین شده‌اند:

- میان شاخص‌های شهر شاد و مؤلفه‌های پایگاه اجتماعی-اقتصادی (درآمد، اشتغال، تحصیلات) رابطه‌ای معنادار برقرار است.
- بین نواحی مختلف شهر خرم‌آباد از نظر برخورداری از شاخص‌های شهر شاد تفاوت معنادار و نظام‌مندی وجود دارد.
- سطح شادی اجتماعی ساکنان خرم‌آباد با جایگاه اقتصادی-اجتماعی نواحی (فروبرخوردار تا فرابرخوردار) همبستگی مستقیم و معنادار دارد.

پیشینه نظری

این پژوهش، با استناد به مبانی نظری مستخرج از پیشینه، به تحلیل الگوی فضایی و پهنه‌بندی شادی در خرم‌آباد با تأکید بر

نقش پایگاه اجتماعی- اقتصادی می‌پردازد. پاتیناسارانی^۱ (۲۰۲۴) نشان داد جنسیت، تحصیلات، درآمد، و تأهل بر شادی و رضایت از زندگی در کشورهای شرق آسیا اثر دارند. اما الگوی این تأثیر در هر کشور متفاوت است. کار^۲ و چاترجی (۲۰۲۴) تبیین کردند که ناامنی و دوری از فضاهای باز شادی را کاهش و سکونت در بافت‌های پرتراکم به واسطه تقویت زیست جمعی آن را افزایش می‌دهد. سماواتی^۳ و ونهون (۲۰۲۴) اثبات کردند که دسترسی به فضاهای سبز و رضایت از کیفیت محیط شهری شادکامی را افزایش می‌دهد؛ درحالی‌که نزدیکی به فروشگاه‌ها، حمل‌ونقل عمومی، و مرکز شهر با سطوح پایین‌تر شادکامی همراه است. ساچادی^۴ و همکارانش (۲۰۲۴) نشان دادند شادی در هند دارای ابعاد فردی، جمعی، معنوی، و اخلاقی است و مدل سه‌عاملی موفقیت فردی، روابط بین فردی، و دین‌داری در تبیین آن نقش دارد. منتظری^۵ و همکارانش (۲۰۲۵) نشان دادند سن، تحصیلات، اشتغال، و درآمد با شادی جوانان ایرانی رابطه معنادار دارند، درحالی‌که بی‌کاری و درآمد پایین از عوامل کاهش شادی‌اند. لین^۶ و همکارانش (۲۰۲۶) دریافتند زنان شادتر از مردان‌اند و تحصیلات بالاتر و روابط اجتماعی بهتر با افزایش شادی همراه است، درحالی‌که شب‌زنده‌داری با کاهش شادی و افزایش مسائل مرتبط با افسردگی و طلاق ارتباط دارد. اوکولچ-کوزارین^۷ و همکارانش (۲۰۲۶) آشکار ساختند سکونت در شهرهای بزرگ با «جریمه شادی شهری» همراه است؛ به گونه‌ای که سطح شادی در شهرهای بالای ۵۰۰ هزار نفر کمتر از مناطق روستایی گزارش شده است. ژنگ^۸ و همکارانش (۲۰۲۶) فهمیدند کارکرد شبانه و دسترس‌پذیری فضاهای سبز شهری از عوامل مهم افزایش شادی ذهنی ساکنان است و بهبود کیفیت شبانه و دسترسی به این فضاها می‌تواند شادی و بهزیستی شهری را تقویت کند. گویندی^۹ و همکارانش (۲۰۲۶) مشخص کردند عوامل مؤثر بر شادی وابسته به سطح توسعه کشورهاست؛ طوری که در کشورهای پر درآمد تولید ناخالص داخلی سرانه و کنترل فساد مؤثرترند، اما در کشورهای کم‌درآمد زیرساخت و کیفیت حکمرانی نقش اصلی را دارند.

شادی و بهزیستی: از مفاهیم تا محرک‌ها

شادی ارزیابی شناختی و عاطفی از کیفیت زندگی است که شامل رضایت از زندگی و تعادل هیجانات مثبت و منفی می‌شود (Arata et al., 2025). این مفهوم حالتی روان‌شناختی با کیفیتی مثبت دارد و از ادراک ذهنی و تجربه درونی فرد ریشه می‌گیرد (Haybron, 2020; Höffken, 2025). فیشر (۲۰۱۰) شادی را در سه بعد عاطفی (احساس سرور)، معناگرایانه (هدفمندی)، و ارزیابانه (رضایت از زندگی) تعریف می‌کند که همبستگی مثبت و معنادار با هم دارند (Steptoe, 2019). در پیشینه پژوهش نیز رضایت از زندگی و سطح شادی از رایج‌ترین شاخص‌های سنجش این مفهوم به شمار می‌روند (Helliwell et al., 2023; Perez-Truglia, 2020). با وجود تمایز مفهومی، شادی یکی از مؤلفه‌های اساسی بهزیستی محسوب می‌شود. زیرا شادی بیشتر به حالات روانی مطلوب اشاره دارد، درحالی‌که بهزیستی شامل کیفیت کلی زندگی است (Novak & Kiknadze, 2024; Haybron, 2020). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که عوامل مؤثر بر شادی را می‌توان در سه سطح فردی، کلان، و محیطی بررسی کرد. در سطح فردی، عواملی مانند سن (Blanchflower, 2021)، سلامت (Bieda et al., 2019)، جنسیت (Blanchflower & Bryson, 2024)، ظاهر (Karraker et al., 2017)، اشتغال (Guerci et al., 2022)، درآمد (Knight & Gunatilaka, 2022)، و فعالیت بدنی (Liu & Zhong, 2023) بر شادی اثر می‌گذارند. همچنین، در سطح کلان توسعه اقتصادی و تحولات فناورانه (Kang & Kim, 2022; Somarriba Arechavala et al., 2022) و در سطح محیطی عواملی مانند آلودگی هوا و آلودگی صوتی از مهم‌ترین پیش‌بین‌های شادی در جوامع معاصر محسوب می‌شوند (Li & Zhou, 2020; Xu et al., 2022).

1. Pattinasarany

2. Khar

3. Samavati

4. Suchday

5. Montazeri

6. Lin

4. Okulicz-Kozaryn

8. Zheng

9. Gevindh

شهر به مثابه زیست‌جهان شادی

در سال‌های اخیر، مطالعات بر مداخله‌های هدفمند و ارتقای کیفیت فضاهای شهری برای بهبود سلامت و کیفیت زندگی شهروندان تأکید کرده‌اند (Lotfi et al., 2020). این رویکرد از آنجا اهمیت دارد که شهر از تعامل محیط ساخته‌شده و طبیعی شکل گرفته که هر دو بر رفاه، نشاط، و بهزیستی ساکنان تأثیرگذارند (Lotfi et al., 2020). از این منظر، شادی شهری حاصل رابطه انسان با فضای شهری است (Enssle & Kabisch, 2020). بر همین اساس، گسترش عادلانه و دسترسی آسان به فضاهای سبز در مقیاس‌های مختلف شهری یک توصیه مهم برای افزایش شادی است (Kwon et al., 2021). همچنین گزارش‌های سازمان بهداشت جهانی نشان می‌دهد حضور و تحرک در محیط‌های طبیعی به کاهش غم، اضطراب و افسردگی، و بهبود سلامت روان کمک می‌کند (Kakkar, 2022). همچنین بر اساس شواهد ارتباط منظم با طبیعت، چه از طریق مواجهه روزمره چه فعالیت‌های تفریحی، با افزایش شادی و بهزیستی همراه است (Mintz et al., 2021; Syamili et al., 2023). از این رو، پارک‌های شهری، به عنوان نزدیک‌ترین تجربه طبیعت در شهر، با ارائه فرصت‌های تفریحی و تقویت سلامت و انسجام اجتماعی، به بهبود تمرکز و عملکرد تحصیلی و کاری کمک می‌کنند (Lai & Deal, 2023). همچنین فضاهای مصنوعی شهری مانند مراکز خرید، بازارچه‌ها، و پیاده‌راه‌ها با تقویت تعاملات روزمره و بهبود ادراک از فضا به افزایش نشاط و سرزندگی اجتماعی کمک می‌کنند (Aşilioğlu & Çay, 2020). در نهایت شواهد جهانی نشان می‌دهد فضاهای عابرپیاده‌محور با ارتقای محیط و تعاملات اجتماعی شادی پایدار را تقویت می‌کنند (Thondoo et al., 2021; Aşilioğlu et al., 2025).

رویکردهای فلسفی به شادی

مکتب اسلام

شادی در اسلام ترکیبی از ابعاد دنیوی و معنوی است که به سعادت حقیقی در پیوند با خداوند و تعالی در حیات اخروی منجر می‌شود (Wiliasih et al., 2024). در فلسفه اسلامی، خوشبختی از طریق تفکر عقلانی و هماهنگی اعمال با هدایت الهی حاصل می‌شود و به اتصال با خداوند می‌انجامد (Setyariza et al., 2024). این مفهوم با ارزش‌های دینی و ماهیت جمع‌گرایانه گره خورده؛ طوری که شادی فردی با منافع جمعی همبستگی دارد (Pavlova, 2022)؛ و غلبه بر چالش‌ها، با پذیرش، رضایت از زندگی را به همراه دارد (Elfida et al., 2022). قرآن کریم بر جست‌وجوی خوشبختی در آخرت تأکید دارد و زندگی دنیا را مقدمه‌ای برای آن معرفی می‌کند (Dastmalchian, 2022). در نهایت، اسلام، تعادل میان دنیا و آخرت را برای زندگی مطلوب ضروری می‌داند.

مکتب یونان

فیلسوفان یونانی شادی را پیوند میان سه مؤلفه آزادی در انتخاب، غنای دانش، و زیست فضیلت‌مندانه تبیین می‌کردند (Gavin & Mason, 2004). سقراط و افلاطون شادی را به تعالی اخلاقی و عقلانی مرتبط می‌دانستند. سقراط بر فضیلت و یکپارچگی درونی و سعادت حقیقی حاصل از برتری اخلاقی و خودشناسی عمیق تأکید داشت (Jones, 2010). او همچنین خودآگاهی و تأمل فلسفی را راهی برای شناخت خوشبختی واقعی می‌دانست (Archie, 2015). در مقابل، افلاطون شادی را در پیوند با دانش، نیکی، و شناخت خیر تعریف می‌کرد و عقل را ابزار اصلی رسیدن به این غایت می‌شمرد (Al-Mesilini, 2024). از نظر او، خوشبختی واقعی از شناخت حقیقت و پرورش عقلانیت حاصل می‌شود (Xu, 2025). در نتیجه، سقراط و افلاطون، به‌رغم تأکید متفاوت بر فضیلت یا دانش، بر این باور بودند که رشد اخلاقی و فکری اساس اصلی شادی و رضایت از زندگی را تشکیل می‌دهد (Sihvola, 2008).

مکتب چین (کنفوسیوس، بودیسم، تائوئیسم)

بر اساس دیدگاه کنفوسیوس^۱، دانش به فضیلت و شادی می‌انجامد و حکومت بر شادی جامعه تأثیرگذار است (Zhou, 2022). کنفوسیوس شادی را حاصل یکپارچگی اخلاقی و هماهنگی اجتماعی می‌داند و بر مشارکت فعال در جامعه به جای فردگرایی

تأکید می‌کند (Luo, 2019). در مقابل، لائوتسه^۱ شادی را در هماهنگی با طبیعت، درون‌نگری، و ساده‌زیستی می‌بیند و آرامش درونی و پیروی از مسیر طبیعی زندگی (تائو) را بر دستاوردهای مادی مقدم می‌داند (Sadretdinova, 2022; Nefrindo & Koli, 2023). از سوی دیگر، بودا^۲ گوتاما^۳ نیز با تأکید بر پیوستگی رویدادهای زندگی و مفاهیم بنیادین کارما^۴، سامسارا^۵، و نیروانا^۶ بر این باور است که شادی واقعی از طریق مراقبه، وضوح ذهنی، و رهایی از چهل حاصل می‌شود (Ricard, 2014).

مکتب هندوئیسم

در هندوئیسم^۶ شادی مفهومی چندبعدی است که در کنار لذت مادی سعادت متعالی حاصل از حقیقت و خودکاوی و شفقت را غایت زندگی می‌داند (Sugirtharajah, 2022). شادی در این سنت، فراتر از لذت‌های گذرا، با خودشناسی و دستیابی به سعادت مطلق مرتبط است (Positive Psychology & Hinduism, 2022). همچنین کارما یا عمل بی‌دلبستگی و مدیریت از مهم‌ترین راه‌های تقویت رفاه و شکوفایی انسان به شمار می‌رود (Positive Psychology & Hinduism, 2022). هندوئیسم شادی را فرایندی پویا می‌داند که از طریق خودتنظیمی و انصراف و همزیستی هماهنگ انسان را از وابستگی‌های مادی فراتر می‌برد (Misra et al., 2024). در این مکتب، شادی رضایت و آرامش ذهنی است که با رهایی معنوی (موکشا) حاصل می‌شود و مدیتیشن، با افزایش خودآگاهی، ابزاری کلیدی برای رفاه معنوی و شادی ناخالص ملی است (Singh, 2012; Ha Vinh, 2023). شکل ۱ نشان می‌دهد مفهوم شادی در سیر تاریخی مکاتب فکری از برداشت‌های معنوی و طبیعی آغاز شده و در نهایت در اندیشه اسلامی به مفهوم سعادت حقیقی پیوند خورده است.

شکل ۱. نظریه‌های مرتبط با مفهوم شادی (منبع: نویسندگان)

محدوده مورد مطالعه

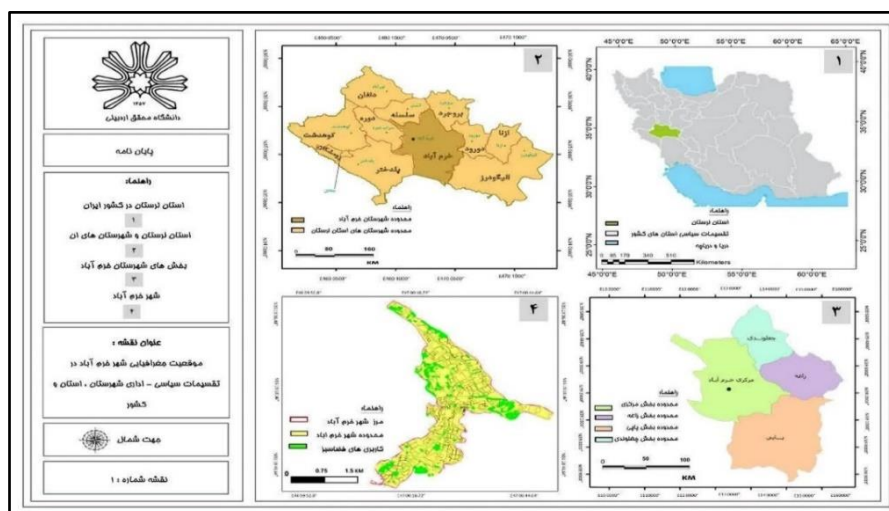
خرم‌آباد، مرکز سیاسی-اداری استان لرستان (شکل ۲)، با جمعیتی بالغ بر ۳۷۳ هزار نفر و موقعیتی راهبردی در زاگرس میانی، نیازمند تحقق الگوی شهر شاد از طریق بهره‌گیری از ظرفیت‌های اکولوژیک و فرهنگی است. از آنجا که توزیع فضایی کیفیت زندگی با پایگاه اجتماعی-اقتصادی شهروندان پیوندی مستقیم دارد، اصلاح ساختار فضایی شهر بر پایه اصول انسان‌محور شرطی اساسی برای ارتقای شادکامی، تاب‌آوری جمعی، و دستیابی به توسعه پایدار شهری محسوب می‌شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر ماهیت توصیفی-تحلیلی و از حیث هدف کاربردی است و با رویکردی نظام‌مند به تبیین رابطه میان شاخص‌های اجتماعی-اقتصادی و الگوهای ادراک‌شده شادی شهری با هدف ارتقای کیفیت زندگی و تقویت شادی اجتماعی شهروندان خرم‌آباد می‌پردازد. گردآوری داده‌ها با پرسشنامه محقق‌ساخته و رویکرد پیمایشی انجام شد و با توجه به ماهیت کمی داده‌ها پژوهش در چارچوب تحقیقات کمی مبتنی بر آزمون فرضیه قرار می‌گیرد. همچنین مبانی نظری و پیشینه پژوهش از طریق مطالعات

1. Lao Tzu
2. Buddha Gautama
3. karma
4. samsara
5. nirvana
6. hinduism

کتابخانه‌ای و منابع معتبر جمع‌آوری شد. به منظور دستیابی به پیشینه جامع موضوع، جست‌وجویی هدفمند در پایگاه‌های علمی معتبر (Science Direct, Springer, Taylor & Francis Online, Sage, Wiley, MDPI, SID, Ohio LINK, Google Scholar) انجام شد و در این فرایند کلیدواژگان لاتین مرتبط با شادی (happy city, social happiness, well-being, socioeconomic status) مورد استفاده قرار گرفت. جامعه آماری این پژوهش ساکنان نواحی نه‌گانه شهر خرم‌آباد بودند. حجم نمونه با استفاده از نرم‌افزار Sample Power و با هدف سنجش توان آزمون تعیین شد. تعداد ۴۰۰ پرسشنامه بر اساس پراکندگی جمعیتی مناطق مختلف شهر توزیع شد تا بازنمایی دقیقی از ترکیب اجتماعی-فضایی جامعه و پوشش متوازن ساختار جمعیتی حاصل شود. در مرحله تحلیل یافته‌ها، داده‌های گردآوری‌شده ابتدا از طریق نرم‌افزار SPSS 26 پالایش و کدگذاری شد. جهت واکاوی تفاوت‌های معنادار میان گروه‌های اجتماعی-اقتصادی از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه (ANOVA) و آزمون تعقیبی توکی (Tukey) بهره گرفته شد. در ادامه، به منظور آزمون فرضیات ساختاری و سنجش برازش مدل مفهومی پژوهش، از نرم‌افزار AMOS استفاده به عمل آمد. علاوه بر این، برای تشریح و تبیین ابعاد فضایی شادی اجتماعی در نواحی نه‌گانه خرم‌آباد، پس از ترکیب گویه‌ها و محاسبه شاخص برخورداری هر ناحیه به روش میانگین‌گیری مستقیم، طیف سه‌سطحی کم‌برخوردار و برخوردار و فرابرخوردار به عنوان چارچوب مفهومی طبقه‌بندی برگزیده شد. انتخاب این طیف از آن‌رو است که سطح‌بندی با تعداد طبقات بیشتر (چهار یا پنج سطح)، ضمن ایجاد تمایزهای ظریف‌تر، پیچیدگی تفسیری را افزایش می‌دهد و امکان تشخیص الگوهای پایدار فضایی و معنادار آماری را کاهش می‌دهد. در مقابل، طیف سه‌سطحی با حفظ سادگی و کارایی تفسیری خوانایی لازم را برای شناسایی قطب‌های متضاد محرومیت و مزیت فراهم می‌آورد و در عین حال امکان جای‌گذاری نواحی میانی را میسر می‌سازد. همچنین پهنه‌بندی فضایی این سطوح با استفاده از نرم‌افزار ArcGIS 10.8 انجام شد. این طبقه‌بندی برای شناسایی نابرابری‌های فضایی، تبیین تفاوت‌های میان نواحی، و اولویت‌بندی مداخلات توسعه‌ای به کار گرفته شد. جدول ۱ فرایند توزیع پرسشنامه‌ها را نشان می‌دهد.

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی شهر خرم‌آباد (منبع: نویسندگان)

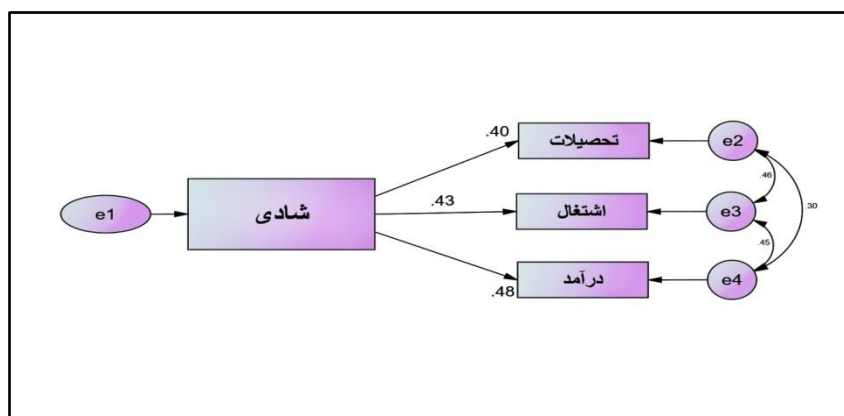
جدول ۱. توزیع پرسشنامه با توجه به جمعیت ناحیه در شهر خرم‌آباد

نام ناحیه	جمعیت در سال ۱۳۹۵	تعداد توزیع پرسشنامه (فراوانی)	درصد
۱۰۷ هکتاری	۲۶۱۳۹	۵۸	۱۴/۶۲
آزادگان	۱۷۲۷۱	۳۹	۹/۶۶
کیو	۱۶۵۹۲	۳۷	۹/۲۸
میدان تیر	۱۹۷۰۸	۴۴	۱۱/۰۲
ناصرخسرو	۱۵۵۸۶	۳۵	۸/۷۱
شیرخوارگاه	۱۳۸۹۵	۳۱	۷/۷۷
حسین‌آباد	۲۹۸۶۷	۶۷	۱۶/۷۰
گلدشت شرقی	۲۱۷۸۵	۴۹	۱۲/۱۸
قاضی‌آباد	۱۷۹۳۰	۴۰	۱۰/۰۲
تعداد کل پرسش‌نامه‌ها		۴۰۰	۱۰۰

بحث و یافته‌ها

فرضیه اول پژوهش: میان شاخص‌های شهر شاد و مؤلفه‌های پایگاه اجتماعی-اقتصادی (درآمد، اشتغال، تحصیلات) رابطه‌ای معنادار برقرار است.

به منظور آزمون فرضیه نخست پژوهش، که بر وجود رابطه‌ای معنادار میان شاخص‌های شهر شاد و مؤلفه‌های پایگاه اجتماعی-اقتصادی (شامل درآمد، اشتغال، تحصیلات) تأکید دارد، از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری (شکل ۴) بهره گرفته شد. این رویکرد آماری پیچیده‌ترین روش تحلیل چندمتغیره است که امکان واکاوی نظام‌مند هم‌زمان روابط هم‌بستگی و علی میان متغیرهای مکنون و مشاهده‌پذیر را فراهم می‌کند.

شکل ۳. مدل ساختاری رابطه شادی و پایگاه اجتماعی و اقتصادی (منبع: نویسندگان)

تحلیل یافته‌های حاصل از مدل ترسیم‌شده نشان می‌دهد که پیوندی استوار و معنادار میان متغیر مکنون «شادی» و شاخص‌های سه‌گانه پایگاه اجتماعی-اقتصادی برقرار است. در این میان، مؤلفه درآمد با ضریب مسیر ۰/۴۸ بیشترین سهم را در تبیین این رابطه ایفا کرده است. این یافته گویای آن است که در ساختار زیست‌شهری، ثبات مادی و توانمندی اقتصادی بنیادی‌ترین مجرای تجلی اثر شهر شاد بر زیست شهروندان محسوب می‌شود. در مرتبه بعدی، مؤلفه اشتغال با ضریب استاندارد ۰/۴۳ جای گرفته است که نشان‌دهنده پیوستگی عمیق میان پویایی شهری و پایداری جایگاه شغلی افراد است. همچنین، مؤلفه تحصیلات با ضریب ۰/۴۰، اگرچه نسبت به دو شاخص دیگر سهم کمتری را به خود اختصاص داده، همچنان به عنوان یک رکن اساسی در این منظومه ساختاری پیوند معنادار خود را با شاخص‌های شادکامی حفظ کرده است.

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد مدل از اعتبار و برازش مطلوبی برخوردار است. زیرا تمامی مسیرها معنادارند و مقادیر C.R. بالاتر از ۱/۹۶ و P کمتر از ۰/۰۵ است.

جدول ۲. رگرسیون وزنی مدل پیش‌فرض

بار عاملی	P	C.R.	S.E.	Estimate	مسیر رابطه	پایگاه اجتماعی-اقتصادی
۰/۴۰	***	8.697	.128	1.117	شادی ←	تحصیلات
۰/۴۳	***	9.395	.128	1.200	شادی ←	اشتغال
۰/۴۸	***	11.013	.132	1.450	شادی ←	درآمد

جدول ۳ نشان می‌دهد که مدل ساختاری از نظر شاخص‌های مطلق در وضعیت پذیرفتنی قرار دارد؛ طوری که مقدار نسبت کای دو به درجه آزادی (۲/۵۶۳) و ریشه میانگین مجذورات خطای تقریب (۰/۶۳) در محدوده استاندارد قرار گرفته‌اند و بیانگر برازش کلی مناسب مدل هستند. با این حال، شاخص‌های مقایسه‌ای و افزایشی نظیر شاخص برازش تطبیقی، افزایشی، و نرمال‌شده که مقادیری بین ۰/۶۲۵ تا ۰/۷۹۲ را نشان می‌دهند هنوز با حد مطلوب فاصله دارند. در مجموع، نتایج حاکی از آن

است که هرچند چارچوب کلی مدل معتبر و قابل قبول است، برای رسیدن به یک برازش ایده‌آل ظرفیت‌های بیشتری برای تقویت روابط میان متغیرها وجود دارد.

جدول ۳. ارزیابی برازش مدل ساختاری روابط بین ابعاد درآمد، اشتغال، و تحصیلات با سازه شادی شهری						
علائم اختصاری	CMIN/DF	RMSEA	CFI	IFI	RFI	NFI
مقادیر مدل ساختاری پژوهش	۲/۵۶۳	۱/۰۶۳	۱/۷۸۵	۱/۷۹۲	۱/۶۲۵	۱/۶۹۹
معیار پیشنهادی	کمتر از ۳	کمتر از ۸	بیشتر از ۹	بیشتر از ۹	بیشتر از ۹	بیشتر از ۹

فرضیه دوم: بین نواحی مختلف شهر خرم‌آباد از نظر برخورداری از شاخص‌های شهر شاد تفاوت معنادار و نظام‌مند وجود دارد.

برای مقایسه شاخص شادی اجتماعی در نواحی نه‌گانه خرم‌آباد از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد سطح معناداری برای تمامی ابعاد کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین، بین نواحی مورد مطالعه از نظر شاخص‌های شادی اجتماعی تفاوت معنادار وجود دارد و فرض صفر رد می‌شود. این یافته بیانگر آن است که نواحی نه‌گانه شهر خرم‌آباد از نظر میزان برخورداری از مؤلفه‌های شهر شاد در وضعیت یکسانی قرار ندارند و الگوی توزیع این شاخص‌ها در سطح شهر ناهمگون است. همچنین، مقادیر آماره آزمون (F) نشان می‌دهد که شدت این تفاوت‌ها در همه ابعاد یکسان نیست؛ به گونه‌ای که ابعاد اقتصادی و زیست‌محیطی تفاوت بیشتری را میان نواحی نشان می‌دهند. این امر بیانگر آن است که بخشی از تفاوت‌های مشاهده‌شده در شادی اجتماعی را می‌توان در پیوند با شرایط متفاوت نواحی از نظر ویژگی‌های اجتماعی-اقتصادی، دسترسی به امکانات، کیفیت محیط زندگی، و سطح برخورداری از فرصت‌های شهری تبیین کرد. در مجموع، نتایج این آزمون نشان می‌دهد که پراکنش شاخص‌های شادی اجتماعی در خرم‌آباد ماهیتی فضایی و نابرابر دارد و هر یک از نواحی بر حسب شرایط ساختاری و زمینه‌ای خود سطح متفاوتی از این شاخص‌ها را تجربه می‌کنند. نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس پژوهش در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. اختلاف میانگین نواحی مورد مطالعه از نظر شاخص‌های شادی اجتماعی						
ANOVA (Analysis of variance)						
شاخص‌ها	دسته‌ها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	ضریب معناداری
اجتماعی- فرهنگی	بین گروهی	۴۸/۱۷۰	۸	۶/۰۲۱	۱۶/۸۸۱	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۹۳/۴۶۴	۳۹۱	۳/۵۷		
	مجموع	۱۸۷/۶۳۳	۳۹۹			
کالبدی- فیزیکی	بین گروهی	۶۷/۲۶۶	۸	۸/۴۰۸	۳۰/۵۶۸	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۰۷/۵۳۳	۳۹۱	۲/۷۵		
	مجموع	۱۷۴/۸۱۹	۳۹۹			
زیست‌محیطی	بین گروهی	۲۶/۶۹۱	۸	۳/۳۳۶	۱۵/۷۴۳	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۸۲/۸۶۳	۳۹۱	۲/۱۲		
	مجموع	۱۰۹/۵۵۴	۳۹۹			
اقتصادی	بین گروهی	۲۷/۳۱۴	۸	۳/۴۱۴	۱۳/۵۴۰	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۹۸/۵۹۳	۳۹۱	۲/۵۲		
	مجموع	۱۲۵/۹۰۶	۳۹۹			
امنیت	بین گروهی	۹/۱۴۹	۸	۱/۱۴۴	۶/۸۹۰	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۶۴/۸۹۵	۳۹۱	۱/۶۶		
	مجموع	۷۴/۰۴۴	۳۹۹			

فرضیه سوم: سطح شادی اجتماعی ساکنان خرم‌آباد با جایگاه اقتصادی-اجتماعی نواحی (فروبرخوردار تا فرابرخوردار) همبستگی مستقیم و معناداری دارد.

آزمون ANOVA تفاوت معنادار میان نواحی خرم‌آباد از نظر شاخص‌های شادی اجتماعی را تأیید کرد و به منظور تعیین تفاوت‌های دوتایی از آزمون تعقیبی توکی بهره گرفته شد. همان‌طور که مشخص است نواحی ضعیف‌تر: نواحی ۱۰۷ هکتاری،

میدان تیر، حسین‌آباد با میانگین‌های ۲/۴۷ تا ۲/۸۵ وضعیت نامطلوب‌تری از نظر شاخص‌های اجتماعی- فرهنگی دارند. این نتایج بیانگر سطح پایین‌تری از انسجام اجتماعی، مشارکت محلی، و دسترسی به امکانات فرهنگی است. نواحی با وضعیت متوسط: نواحی‌ای همچون آزادگان، ناصرخسرو، و شیرخوارگاه در بازه میانگین حدود ۲/۸۷ تا ۲/۹۳ قرار دارند که نشان‌دهنده شرایط نیمه‌مطلوب هستند. نواحی برخوردار: گل‌دشت شرقی، قاضی‌آباد، و میدان کیو با میانگین‌های ۳/۱۶، ۳/۲۹، و ۳/۷۹ بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده‌اند. این امر نشان‌دهنده وضعیت نسبتاً مناسب زیرساخت‌های فرهنگی و مواردی مانند سرمایه اجتماعی و مشارکت اجتماعی نسبتاً بالای شهروندان است. همچنین تفسیر کلی جدول حاکی از آن است که تفاوت میان نواحی از نظر شاخص اجتماعی- فرهنگی کاملاً معنادار است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که شکاف فضایی- اجتماعی در سطح نواحی خرم‌آباد وجود دارد و این شکاف بر کیفیت زندگی و میزان احساس شادی شهروندان اثرگذار است. نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس پژوهش در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. آزمون توکی (Tukey test) برای طبقه‌بندی شاخص اجتماعی- فرهنگی شهر شاد

معناداری در سطح $\alpha = 0.05$					تعداد توزیع پرسشنامه	کد ناحیه	نام ناحیه
۵	۴	۳	۲	۱			
				۲/۴۷۴۸	۵۸	۱۱	۱۰۷ هکتاری
			۲/۷۴۶۵	۲/۷۴۶۵	۴۴	۷	میدان تیر
		۲/۸۵۴۱	۲/۸۵۴۱	۲/۸۵۴۱	۶۸	۱۹	حسین آباد
		۲/۸۷۳۸	۲/۸۷۳۸	۲/۸۷۳۸	۳۹	۸	آزادگان
	۲/۹۳۸۵	۲/۹۳۸۵	۲/۹۳۸۵		۳۵	۱۵	ناصر خسرو
	۲/۹۴۵۴	۲/۹۴۵۴	۲/۹۴۵۴		۳۱	۶	شیرخوارگاه
	۳/۱۶۵۱	۳/۱۶۵۱			۴۸	۲۱	گل‌دشت شرقی
	۳/۲۹۰۱				۴۰	۱۸	قاضی آباد
	۳/۷۹۲۱				۳۷	۱۲	میدان کیو
۱/۰۰۰	۱۵۱	۲۹۴	۸۴۲	۰.۵۹	Sig		

جدول ۶ نشان می‌دهد نواحی شهر خرم‌آباد از نظر شاخص‌های کالبدی- فیزیکی در سطح اطمینان ۹۵ درصد تفاوتی معنادار دارند و این امر حاکی از ناهمگونی فضایی و توزیع نامتوازن کیفیت محیطی در سطح شهر است. داده‌های جدول بر اساس توزیع پرسشنامه و تحلیل آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد ($Sig = 0.000$) تنظیم شده است. خروجی حاصل نشان می‌دهد میزان برخورداری نواحی مختلف شهر خرم‌آباد از نظر شاخص‌های کالبدی- فیزیکی به طور معناداری متفاوت است. این امر بیانگر آن است که کیفیت نماگرهای کالبدی- فیزیکی شهر در میان نواحی مختلف به صورت یکنواخت توزیع نشده و نوعی ناهمگونی فضایی در بافت شهر قابل مشاهده است. بر اساس یافته‌ها، ناحیه ۱۰۷ هکتاری با میانگین امتیاز ۲/۲۱ دارای ضعیف‌ترین سطح است که می‌تواند ناشی از فرسودگی بافت، ضعف زیرساختی، و کمبود فضاهای عمومی مناسب باشد. همچنین نواحی‌ای مانند میدان تیر، حسین‌آباد، ناصرخسرو، و شیرخوارگاه میانگین امتیاز بیش از ۲/۵۵ را کسب کرده‌اند که نشان‌دهنده کیفیت نسبی در زمینه زیرساخت‌های فیزیکی، شبکه دسترسی، بافت کالبدی، و امکانات و خدمات عمومی شهری است. این وضعیت در پیشینه پژوهش نیز به عنوان یکی از عوامل ارتقای کیفیت زندگی و ایجاد بستری برای شاد شناخته می‌شود. در مقابل نواحی‌ای مانند گل‌دشت شرقی، قاضی‌آباد، و میدان کیو با میانگین امتیاز (۳/۰۹۶۲، ۳/۲۸۸۵، ۳/۷۶۹۲) بیشترین امتیاز ممکن از لحاظ شاخص‌های کالبدی محیطی را به خود اختصاص داده‌اند که نشان‌دهنده وضعیت نسبتاً مطلوب این نواحی از نظر شبکه حمل‌ونقل، مبلمان مناسب، سیستم‌های حرکت پیاده، و ... است. در نهایت باید چنین اظهار نظر کرد که تفاوت‌های آشکار میان نواحی مختلف خرم‌آباد مؤید این نکته است که برنامه‌ریزی شهری نیازمند رویکردی متوازن و عدالت‌محور است. چون کیفیت فیزیکی فضا نه تنها بر زیباشناسی شهری، بلکه بر احساس رضایتمندی و شادی اجتماعی ساکنان محلی تأثیر مستقیم دارد. بر این

اساس، توجه به بهبود شاخص‌های کالبدی در نواحی کم‌برخوردار می‌تواند گامی مؤثر جهت ارتقای عدالت فضایی و تحقق شهری شاد و پایدار تلقی شود.

جدول ۶. آزمون توکی (Tukey test) برای طبقه‌بندی شاخص کالبدی- فیزیکی شهر شاد

معناداری در سطح $\alpha = 0.05$					تعداد توزیع پرسشنامه	کد ناحیه	نام ناحیه
۵	۴	۳	۲	۱			
			۲/۵۹۱۷	۲/۲۱۶۲	۵۸	۱۱	۱۰۷ هکتاری
		۲/۸۵۸۴	۲/۸۵۸۴		۳۹	۸	آزادگان
		۲/۸۲۸۸	۲/۸۲۸۸		۴۴	۷	میدان تیر
		۲/۷۹۶	۲/۷۹۶		۶۸	۱۹	حسین‌آباد
		۲/۸۹۵۹	۲/۸۹۵۹		۳۵	۱۵	ناصرخسرو
	۳/۰۹۶۲	۳/۰۹۶۲			۳۱	۶	شیرخوارگاه
	۳/۲۸۸۵				۴۸	۲۱	گل‌دشت شرقی
۳/۷۶۹۲					۴۰	۱۸	قاضی‌آباد
۱/۰۰۰	۱/۷۵۸	۱/۱۷۹	۱/۱۶۶	۱/۰۰۰	۳۷	۱۲	میدان کیو
							Sig

یافته‌های جدول ۷ حاکی از تفاوت سطح برخورداری نواحی از این شاخص‌ها و وجود نوعی نابرابری فضایی در شهر است. نتایج نشان می‌دهد کیفیت زیست‌محیطی نواحی شهر خرم‌آباد از الگوی نابرابری فضایی و شکاف معناداری تبعیت می‌کند. نواحی ۱۰۷ هکتاری، آزادگان، و حسین‌آباد (۲/۷۷ تا ۲/۵۳) در پایین‌ترین سطح قرار دارند. این موضوع نه صرفاً نشان‌دهنده افت عددی شاخص، بلکه بازتاب انباشت کمبودها در زیرساخت‌های محیطی، فقدان یا توزیع نابرابر فضاهای سبز، ضعف نظام مدیریت پسماند، و ناکارآمدی مدیریت محیطی است و آن‌ها را به محدوده‌های اولویت‌دار مداخله‌گری جبرانی تبدیل می‌کند. نواحی میدان تیر، ناصرخسرو، و میدان کیو (۲/۷۹ تا ۲/۹۶) وضعیتی میانی و شکننده دارند؛ اگرچه از حداقلی از خدمات محیطی برخوردارند، ناپیوستگی فضایی و کیفیت نابرابر این خدمات آن‌ها را در مرحله‌ای انتقالی میان محرومیت و مطلوبیت نسبی قرار داده که بدون اقدام پیشگیرانه مستعد افت کیفیت است. در مقابل، نواحی گل‌دشت شرقی، شیرخوارگاه، و قاضی‌آباد (میانگین ۳/۰۵) مطلوب‌ترین وضعیت را از حیث پوشش سبز، کیفیت پسماند، و شرایط محیط سکونت دارند و فقط نیازمند حفاظت و تثبیت کیفیت‌اند. بنابراین، سیاست‌گذاری محیطی باید از رویکرد یکسان‌نگر فاصله بگیرد و بر اولویت‌بندی فضایی مبتنی باشد؛ اقدامات جبرانی برای نواحی کم‌برخوردار، ارتقایی و پیشگیرانه برای نواحی میانی، حفاظتی برای نواحی مساعد.

جدول ۷. آزمون توکی (Tukey test) برای طبقه‌بندی شاخص زیست‌محیطی شهر شاد

معناداری در سطح $\alpha = 0.05$					تعداد توزیع پرسشنامه	کد ناحیه	نام ناحیه
۵	۴	۳	۲	۱			
			۲/۵۳۵۹	۲/۵۳۵۹	۵۸	۱۱	۱۰۷ هکتاری
			۲/۵۷۶۹	۲/۵۷۶۹	۳۹	۸	آزادگان
		۲/۷۷۱۴	۲/۷۷۱۴		۶۸	۶	حسین‌آباد
		۲/۷۹۱۷	۲/۷۹۱۷		۴۴	۷	میدان تیر
		۲/۹۱۱۸			۳۵	۱۵	ناصرخسرو
	۲/۹۶۸۵	۲/۹۶۸۵			۳۷	۱۲	میدان کیو
	۳/۰۵۷۳	۳/۰۵۷۳	۳/۰۵۷۳		۴۸	۲۱	گل‌دشت شرقی
	۳/۲۶۶۱	۳/۲۶۶۱			۳۱	۶	شیرخوارگاه
۳/۳۵۶۳					۴۰	۱۸	قاضی‌آباد
۰/۰۷۵	۰/۰۷۷	۰/۱۰۵	۰/۲۱۳				Sig

جدول ۸ با طبقه‌بندی نواحی خرم‌آباد در سطوح پنج‌گانه نشان‌دهنده نابرابری فضایی و توزیع نامتوازن فرصت‌های معیشتی در سطح شهر است. بررسی نتایج پژوهش نشان می‌دهد که نواحی ۱۰۷ هکتاری، آزادگان، حسین‌آباد، و میدان تیر در پایین سطح اقتصادی جای دارند. این امر حاکی از آن است که این نواحی نسبت به سایر بخش‌های شهر از وضعیت اقتصادی ضعیف‌تری برخوردارند و دسترسی کمتری به فرصت‌های اقتصادی، سطح درآمد بالاتر، و شرایط اشتغال مناسب‌تر را دارند. در سطح دوم، نواحی ناصرخسرو و گل‌دشت شرقی قرار گرفته‌اند. این نواحی هرچند نسبت به نواحی سطح یک از موقعیت بهتری برخوردارند، از شرایط اقتصادی میان‌رده در مقایسه با میانگین شهری برخوردار هستند. در کل این نواحی نه در گروه برخوردار قرار می‌گیرند نه در زمره نواحی محروم، بلکه شرایطی متوسط را تجربه می‌کنند؛ که این امر می‌تواند منوط به محدودیت در فرصت‌های شغلی، درآمد پایین‌تر، و کمبود زیرساخت‌های اقتصادی باشد. همچنین نواحی قاضی‌آباد، میدان کیو، و شیرخورگاه در بالاترین سطح اقتصادی (طبقه ۵) قرار دارند. این نواحی با بیشترین میزان بهره‌مندی اقتصادی مواجه‌اند و بهبودی آشکار در شاخص‌های اقتصادی در آن‌ها مشهود است. در نهایت تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد خرم‌آباد با نابرابری و ناهمگونی فضایی در شاخص‌های اقتصادی مواجه است؛ به‌گونه‌ای که توزیع فرصت‌ها و امکانات معیشتی میان نواحی شهر متوازن نیست. بنابراین، اجرای سیاست‌های توسعه متوازن و عدالت فضایی برای کاهش محرومیت در نواحی کم‌برخوردار ضروری است.

جدول ۸. آزمون توکی (Tukey test) برای طبقه‌بندی شاخص اقتصادی شهر شاد

شاخص اقتصادی					تعداد توزیع پرسشنامه	کد ناحیه	نام ناحیه
معناداری در سطح $\alpha = 0.05$							
۵	۴	۳	۲	۱			
				۲/۲۴۷۱	۵۸	۱۱	۱۰۷ هکتاری
			۲/۴۷۰۱	۲/۴۷۰۱	۳۹	۸	آزادگان
		۲/۶۰۱۴	۲/۶۰۱۴		۶۸	۱۹	حسین‌آباد
		۲/۶۸۵۶	۲/۶۸۵۶		۴۴	۷	میدان تیر
	۲/۸۵۴۸	۲/۸۵۴۸			۳۵	۱۵	ناصرخسرو
	۲/۸۹۳۴	۲/۸۹۳۴			۴۸	۲۱	گل‌دشت شرقی
	۲/۹۰۰۰	۲/۹۰۰۰			۴۰	۱۸	قاضی‌آباد
	۲/۹۴۱۰	۲/۹۴۱۰			۳۷	۱۲	میدان کیو
	۳/۱۲۳	۳/۱۲۳			۳۱	۶	شیرخورگاه
	۰/۲۵۷	۰/۰۵۳	۰/۵۶۷	۰/۵۱۹	Sig		

بر اساس یافته‌های جدول ۹، نواحی حسین‌آباد، ۱۰۷ هکتاری، آزادگان، میدان تیر، و ناصرخسرو در طبقه نخست قرار گرفته‌اند. در تحلیل اینکه چرا مناطق محروم و متوسط از امنیت بیشتری برخوردار هستند باید گفت که تراکم و پویایی بالاتر در محله‌های متوسط و فقیر حضور بیشتر افراد در فضاهای عمومی را به همراه دارد که خود نوعی بازدارندگی در برابر جرم ایجاد می‌کند. علاوه بر این، باید چنین اظهارنظر کرد که در نواحی فقیرنشین معمولاً به دلایلی مانند سرمایه اجتماعی، روابط همسایگی، و تعاملات اجتماعی بالا و همچنین ویژگی‌هایی مانند تراکم جمعیتی و حضور بیشتر در فضاهای عمومی امنیت و نظارت اجتماعی به طور نسبی بیشتر است و ساکنان این نواحی سطح بالاتری از اطمینان، امنیت، و آسودگی روانی را در محیط زندگی خود تجربه می‌کنند.

همان‌طور که مشخص است نواحی شیرخورگاه، میدان کیو، گل‌دشت شرقی، و قاضی‌آباد از سطح امنیتی پایین‌تری برخوردار هستند. در این رابطه باید چنین اظهارنظر کرد که در مناطق ثروتمندنشین، خانه‌های ویلایی و خیابان‌های خلوت حضور رهگذران و نظارت اجتماعی را کاهش می‌دهد و امکان ارتکاب جرم را بیشتر می‌سازد. همچنین مطالعات نشان داده‌اند که در محلات مرفه آستانه تحمل نسبت به تخلفات پایین است و حتی جرایم خرد یا مزاحمت‌های کوچک به عنوان ناامنی تلقی و گزارش می‌شوند (Walklate, 2018). در نهایت باید گفت که مناطق ثروتمند به دلیل دارا بودن منازل لوکس، خودروهای گران‌قیمت، و کالاهای ارزشمند جذابیت بالایی برای مجرمان دارند. همین امر موجب می‌شود سارقان یا باند‌های سازمان‌یافته بیشتر به این مناطق جذب

شوند. بنابراین این مناطق، به‌رغم برخورداری از زیرساخت‌های حفاظتی، بیشتر در معرض سرقت‌های خرد و کلان هستند. علاوه بر این، در مناطق ثروتمند و مرفه‌نشین سبک زندگی فردگرایانه و پراکندگی اجتماعی بیشتر است و همسایه‌ها کمتر در امور یک دیگر مداخله می‌کنند. این فقدان نظارت اجتماعی می‌تواند فرصت ارتکاب جرم را افزایش دهد. در نهایت باید گفت که در محله‌های ثروتمند سطح توقع شهروندان نسبت به امنیت بالاست و کوچک‌ترین جرایم یا مزاحمت به‌سرعت به عنوان ناامنی تلقی می‌شود.

به طور کلی، یافته‌های جدول نشان می‌دهد که شهر خرم‌آباد با ناهمگونی و نابرابری فضایی در توزیع شاخص امنیت مواجه است. برخی نواحی فقیرنشین مانند حسین‌آباد، ۱۰۷ هکتاری، و آزادگان از شرایط امنیتی مناسب‌تری برخوردارند؛ درحالی‌که نواحی‌ای مانند قاضی‌آباد، گل‌دشت شرقی، شیرخوارگاه، و کیو با ضعف جدی در شاخص‌های امنیتی مواجه‌اند. این شکاف امنیتی نه‌تنها می‌تواند موجب افزایش احساس ناامنی و کاهش کیفیت زندگی در میان ساکنان نواحی محروم شود، بلکه در بلندمدت احتمال شکل‌گیری تبعیض فضایی، کاهش انسجام اجتماعی، و افزایش مهاجرت درون‌شهری را به همراه خواهد داشت. ازاین‌رو، اتخاذ سیاست‌های عدالت‌محور و برنامه‌ریزی شهری مبتنی بر تقویت زیرساخت‌های امنیتی و افزایش سرمایه اجتماعی در نواحی مختلف ضرورتی اساسی برای ارتقای شادی و رفاه اجتماعی در سطح کل شهر محسوب می‌شود.

جدول ۹. آزمون توکی (Tukey test) برای طبقه‌بندی شاخص امنیتی شهر شاد

امنیت					تعداد توزیع پرسشنامه	کد ناحیه	نام ناحیه	
معناداری در سطح $\alpha = 0.05$								
۵	۴	۳	۲	۱				
				۲/۸۶۷۱	۶۸	۶	حسین‌آباد	
				۲/۹۴۹۷	۵۸	۱۱	۱۰۷ هکتاری	
				۲/۹۶۵۸	۳۹	۸	آزادگان	
				۲/۹۷۵۴	۴۴	۷	میدان تیر	
				۲/۹۷۳۸	۳۵	۱۵	ناصرخسرو	
				۲/۹۹۵۸	۲/۹۹۵۸	۳۱	۶	شیر خوارگاه
				۳/۰۶۱۳	۳/۰۶۱۳	۳۷	۱۹	میدان کیو
				۳/۲۵۸۷	۳/۲۵۸۷	۴۸	۲۱	گلدشت شرقی
				۳/۳۷۹۲		۴۰	۱۸	قاضی‌آباد
				۰/۹۱۳	۰/۳۹۳	۰/۴۱۷	Sig	

تحلیل فرضیه سوم پژوهش

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد سطح شادی اجتماعی ساکنان خرم‌آباد با جایگاه اقتصادی-اجتماعی نواحی رابطه‌ای مستقیم و معنادار دارد؛ به این معنا که هر چه ناحیه از موقعیت فروبرخوردار به سمت فرابرخوردار حرکت می‌کند سطح شادی اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. این الگو بیانگر آن است که شادی در شهر صرفاً یک متغیر فردی یا روان‌شناختی نیست، بلکه بازتابی از شرایط ساختاری و فضایی محل سکونت است. نواحی کم‌برخوردار به دلیل محدودیت در دسترسی به خدمات، کیفیت پایین‌تر محیط زندگی، ضعف زیرساخت‌ها، و سرمایه اجتماعی کمتر زمینه مساعدی برای تجربه شادی فراهم نمی‌کنند. در مقابل، نواحی برخوردارتر به واسطه برخورداری بیشتر از امکانات شهری، امنیت، تعاملات اجتماعی مؤثرتر، و کیفیت بهتر محیطی بستر مناسب‌تری برای ارتقای رضایت از زندگی و احساس شادی ایجاد می‌کنند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که شادی اجتماعی در خرم‌آباد به طور معناداری تحت تأثیر نابرابری‌های فضایی و توزیع نامتوازن فرصت‌ها قرار دارد و تحقق شهری شاد مستلزم سیاست‌های عدالت‌محور در کاهش شکاف میان نواحی مختلف است.

شکل ۴. پهنه‌بندی شاخص‌های شادی شهری در خرم‌آباد (منبع: نویسندگان)

بحث و نتیجه

شادی شهری پدیده‌ای چندبُعدی است که از کنار هم قرار گرفتن عوامل کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، و فضایی شهر به وجود می‌آید و نمی‌توان آن را تنها به حالات روان‌شناختی فردی محدود کرد. در چارچوب نظریه‌های انتقادی فضا، شادی نه فقط یک وضعیت ذهنی، بلکه پدیده‌ای است که در جامعه و فضا ساخته می‌شود و از طریق توزیع نابرابر منابع، خدمات، و فرصت‌ها در فضای شهری به وجود می‌آید و بازتولید می‌شود. از این منظر، نابرابری فضایی شادی در شهر خرم‌آباد را باید نه یک واقعیت طبیعی و ازپیش‌تعیین‌شده، بلکه حاصل سازکارهای اجتماعی-اقتصادی و تصمیمات برنامه‌ریزی دانست که به شکل‌گیری شهری ناهمگون از نظر فرصت‌های تجربه زندگی مطلوب انجامیده است.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که میان شادی و پایگاه اجتماعی-اقتصادی شهروندان، یعنی درآمد و اشتغال و تحصیلات، رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و در این میان درآمد اثرگذارترین عامل است. این نتیجه چندان دور از انتظار نیست. زیرا درآمد به فرد امکان می‌دهد تا دامنه انتخاب‌هایش را گسترش دهد، زندگی مطلوب‌تری برای خود فراهم کند، و به مسکن مناسب و سلامت و امنیت و مشارکت اجتماعی دسترسی بیشتری پیدا کند. با این حال، نباید نقش درآمد را مطلق در نظر گرفت. در شهرهای میانه‌اندام و جوامع در حال گذار زمانی که درآمد بر سایر عوامل سایه می‌اندازد اغلب نشانه آن است که بخش بزرگی از شهروندان هنوز به امنیت اقتصادی نرسیده‌اند و تا وقتی زندگی روزمره آدم‌ها زیر فشار مالی قرار دارد طبیعی است که درآمد بیش از هر چیز دیگری تعیین‌کننده باشد، نه آنکه ذاتاً مهم‌ترین عامل شادی به شمار رود. از آن سو، کمتر بودن نقش تحصیلات نیز به معنای بی‌اهمیت بودن آن نیست. زیرا در بازار کاری که فرصت‌ها به طور برابر توزیع نشده‌اند تحصیلات بالاتر گاه توقعات را بالا می‌برد و وقتی این توقعات برآورده نمی‌شود حس محرومیت نسبی در فرد تقویت می‌شود و همین موضوع می‌تواند اثر مستقیم آن بر شادی را کم کند. اشتغال نیز از دو راه بر شادی اثر می‌گذارد؛ از یک سو به فرد امنیت اقتصادی می‌بخشد و از سوی دیگر هویت اجتماعی و احساس تعلق را در او تقویت می‌کند و همین پیوند میان کار و زندگی اجتماعی است که رابطه معنادار اشتغال با شادکامی شهروندان را توجیه می‌کند.

تحلیل واریانس یک‌طرفه نشان داد پراکندگی فضایی شادی اجتماعی در شهر خرم‌آباد ناهمگون است و تفاوت‌های آماری معناداری میان نواحی مختلف وجود دارد. اما این ناهمگونی را نباید صرفاً یک یافته آماری در نظر گرفت؛ بلکه بازتابی از اثر محله

است که در آن ویژگی‌های ترکیبی ساکنان و ویژگی‌های محیط از جمله کیفیت کالبدی، دسترسی به خدمات، امنیت، و سرمایه اجتماعی روی هم جمع می‌شوند و بر تجربه شادی اثر می‌گذارند. اثر محله تنها بازتاب ترکیب اجتماعی نواحی نیست، بلکه محیط محله به مثابه بستری مستقل رفتارها، فرصت‌ها، و برداشت‌های ساکنان را شکل می‌دهد. از این رو، تفاوت مشاهده‌شده میان نواحی خرم‌آباد را می‌توان حاصل توأمان ویژگی‌های ساکنان و ویژگی‌های محیط دانست؛ امری که تشخیص دقیق آن نیازمند به‌کارگیری مدل‌های چندسطحی است و می‌تواند افق پژوهش‌های آینده باشد.

تحلیل تطبیقی نواحی نیز از شکل‌گیری الگویی مشخص و نظام‌مند از پهنه‌بندی فضایی شادی در خرم‌آباد حکایت دارد؛ به گونه‌ای که نواحی در طیفی از کم‌برخوردار تا برخوردار و فرابرخوردار از شاخص‌های شادی اجتماعی قرار می‌گیرند. این الگو را می‌توان در چارچوب نظریه تولید فضای شهری و مفهوم عدالت فضایی توضیح داد؛ به این معنا که فضای شهری خرم‌آباد محصول انباشت تاریخی مزیت‌ها و محرومیت‌هاست و نابرابری در یک ناحیه، از طریق روش کار انباشت تدریجی، زمینه بازتولید نابرابری را در طول زمان فراهم می‌آورد. به بیان دیگر، الگوی پهنه‌بندی شادی نه تصادفی است نه صرفاً بازتاب انتخاب‌های فردی، بلکه حاصل چرخه‌های پیوسته سرمایه‌گذاری، خدمات‌رسانی، و کیفیت محیطی است که برخی نواحی را در موقعیت مزیت نسبی و برخی دیگر را در موقعیت محرومیت تدریجی قرار داده است.

یافته‌های این پژوهش با نتایج مطالعات چنگ^۱ و همکارانش (۲۰۲۴) و تینلی^۲ و همکارانش (۲۰۲۵) هم‌سوست که دسترسی به زیرساخت‌های شهری، امنیت، و فضاهای سبز را از عوامل مؤثر بر شادی شهری و سلامت روان معرفی کرده‌اند. همچنین با یافته‌های اورتگون-سانچز^۳ و همکارانش (۲۰۲۵) درباره نقش ایمنی ترافیک، کیفیت پیاده‌روها، و جاذبه‌های تفریحی در رفاه شهری و نیز با مطالعه سونگ^۴ (۲۰۲۶) درباره پایداری الگوهای مکانی شادی و نقش عواملی چون قیمت مسکن، درآمد، مصرف، و آسایش محیطی همخوانی دارد. با این حال، تمایز پژوهش حاضر در آن است که با تلفیق تحلیل کمی چندروشی در بستر یک شهر متوسط ایرانی نشان می‌دهد یافته‌های مبتنی بر زمینه‌های شهری کشورهای توسعه‌یافته تا حد قابل ملاحظه‌ای در بسترهای اجتماعی-اقتصادی متفاوت نیز اعتبار دارند؛ هرچند روش کار تحقق آن‌ها به بستر و زمینه بستگی دارد و نمی‌توان آن‌ها را بدون ملاحظات بومی به سیاست‌گذاری ترجمه کرد.

با این حال، تفسیر نتایج این پژوهش باید با احتیاط انجام شود. زیرا داده‌ها مقطعی و بر پایه گزارش خوداظهاری است و امکان نتیجه‌گیری درباره رابطه علت و معلولی وجود ندارد. همچنین نتایج به‌دست‌آمده در سطح ناحیه را نباید به طور مستقیم به تجربه فرد به فرد افراد تعمیم داد. با این حال، پیامد سیاستی یافته‌ها روشن است: ارتقای شادی شهری در خرم‌آباد به توزیع عادلانه‌تر منابع و خدمات، تقویت امنیت اقتصادی و شغلی، و بهبود کیفیت محیطی محله‌ها نیاز دارد و سیاست‌گذاری شادی نباید به مداخلات نقطه‌ای محدود شود، بلکه باید، با رویکردی یکپارچه و بر پایه عدالت، پیوند سیاست‌های اجتماعی-اقتصادی و کالبدی-فضایی را برقرار کند. در مجموع، شادی شهری در خرم‌آباد به پایگاه اجتماعی-اقتصادی و ساختار فضایی شهر وابسته است و نابرابری‌های فضایی در تجربه شادی بازتاب شکاف‌های ساختاری در توزیع منابع و فرصت‌هاست. از این رو، گذار از شهر نابرابر به شهر شاد مستلزم بازاندیشی در شیوه‌های برنامه‌ریزی است که در آن عدالت فضایی به مثابه اصل راهنما عمل کند. پژوهش‌های آینده نیز می‌توانند با طراحی طولی، مدل‌های چندسطحی، و روش‌های کیفی معنای ذهنی شادی را در زندگی روزمره ساکنان نواحی مختلف بررسی کنند و زمینه شکل‌گیری نظریه‌های بومی شادی شهری را در ایران فراهم آورند.

مشارکت نویسندگان

بر اساس اعلام نویسندگان، همه آنان در تهیه و تنظیم این مقاله مشارکتی برابر داشته‌اند.

1. Cheng
2. Thinley
3. Ortegon-Sanchez
4. Songl

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می کنند که این مقاله فاقد هر گونه تعارض منافع است.

سپاسگزاری

نویسندگان از شهروندان خرم آباد و داوران محترم مجله صمیمانه قدردانی می کنند.

منابع

- Al-Mesilini, S. Z. (2024). A Comparative Study of the Relationship Between Happiness and Reason in the Views of Socrates and Plato, with Emphasis on the Interpretation of Alexander of Aphrodisias and Abu Nasr al-Farabi. *Journal of Ecohumanism*, 3(8). <https://doi.org/10.62754/joe.v3i8.5436>
- Arata, S., Sugiuchi, M., Yazawa, R., Funatsu, H., & Kawakubo, S. (2025). Effects of perceived office environment on the subjective well-being of workers: Insights from a structural equation modeling analysis. *Building and Environment*, 267, 112180. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2024.112180>
- Archie, A. (2015). Eudaimonia: Happiness and Priorities in Plato's Alcibiades Major and Plato's Apology (pp. 87–99). *Springer, Cham*. https://doi.org/10.1007/978-3-319-15269-1_6
- Aşilioğlu, F., & Çay, R. D. (2020). Determination of quality criteria of urban pedestrian spaces. *ACE: Architectura, Ciudad y Entorno*. <https://doi.org/10.5821/ace.15.44.9297>
- Aşilioğlu, F., Çay, R. D., & Şermet, R. (2025). A Correlational Study of Physical Environment and Happiness. *Chinese Journal of Urban and Environmental Studies*, 2550008. <https://dx.doi.org/10.1142/S2345748125500083>
- Azzopardi-Muscat, N., Brambilla, A., Caracci, F., & Capolongo, S. (2020). Synergies in design and health. The role of architects and urban health planners in tackling key contemporary public health challenges. *Acta Bio Medica: Atenei Parmensis*, 91(Suppl 3), 9. <https://doi.org/10.23750/abm.v91i3-S.9414>
- Battistoni, P., Romano, M., Sebillio, M., & Vitiello, G. (2023). Monitoring urban happiness through interactive chorems. *Sustainability*, 15(11), 8733. doi:10.3390/su15118733
- Benabbou, R. & Lee, H., (2019). Exploring the evolution of urban emotions in the City of Seoul using social media information. *International journal of knowledge-based development*, 10(3), 232–248. doi:10.1504/IJKB.2019.103208
- Bieda, A., Hirschfeld, G., Schönfeld, P., Brailovskaia, J., Lin, M., & Margraf, J. (2019). Happiness, life satisfaction and positive mental health: investigating reciprocal effects over four years in a Chinese student sample. *J Res Pers*, 78, 198–209. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2018.11.012>
- Blanchflower, DG. & Bryson, A. (2024). The female happiness paradox. *J Popul Econ*, 37, 1–27. <https://doi.org/10.1007/s00148-024-00981-5>
- Blanchflower, DG. (2021). Is happiness U-shaped everywhere? Age and subjective well-being in 145 countries. *J Popul Econ*. 34, 575–624. <https://doi.org/10.1007/s00148-020-00797-z>
- Cheng, Y., Browning, M. H., Zhao, B., Qiu, B., Wang, H., & Zhang, J. (2024). How can urban green space be planned for a 'happy city'? Evidence from overhead-to eye-level green exposure metrics. *Landscape and urban planning*, 249, 105131. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2024.105131>
- Crotty, K.A. (2020). Re: gen an alternative to occupying urban space. Master thesis. University of Washington.
- Dastmalchian, A. (2022). Happiness and well-being in Muslim Scripture. In *Religious and Non-Religious Perspectives on Happiness and Wellbeing* (pp. 95–114). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003045540-7>
- Elfida, D., Wilman, D., Mansoer, W., Noor Milla, M., & Takwin, B. (2022). Pemaknaan Pengalaman Bahagia pada Orang Islam. *Psychopathic*, 8(2), 165–182. <https://doi.org/10.15575/psy.v8i2.12496>
- Enssle, F., & Kabisch, N. (2020). Urban green spaces for the social interaction, health and well-being of older people—An integrated view of urban ecosystem services and socio-environmental justice. *Environmental science & policy*, 109, 36–44. https://ui.adsabs.harvard.edu/link_gateway/2020ESPol.109...36E/doi:10.1016/j.envsci.2020.04.008
- Fisher, CD. (2010) Happiness at work. *Int J Manag Rev*, 12, 384–412. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2370.2009.00270.x>
- Gavin, J. H., & Mason, R. O. (2004). The Virtuous Organization:: The Value of Happiness in the Workplace. *Organizational dynamics*, 33(4), 379–392. doi:http://dx.doi.org/10.1016/j.orgdyn.2004.09.005
- Gevindhi, W. J., Dasanayaka, D. R. P. U., Dewappriya, N. P. R. D., Parinda, A. A. K., & Saliya, C. A. (2026). Exploring Disparities in Happiness Index; among Countries with Varied Income Levels. *International Journal of Community Well-Being*, 9(1), 10. <https://doi.org/10.1007/s42413-025-00288-7>
- Grabowska, I., Antczak, R., Zwierzchowski, J., & Panek, T. (2021). Individual quality of life and the environment—towards a concept of livable areas for persons with disabilities in Poland. *BMC Public Health*, 21(1), 1–15. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10797-7>
- Guerci, M., Hauff, S., & Gilardi, S. (2022). High performance work practices and their associations with health, happiness and relational well-being: are there any tradeoffs?. *Int J Hum Resour Manag*, 33, 329–359. <https://doi.org/10.1080/09585192.2019.1695647>
- Ha Vinh, T. (2023). Happiness: Developing skills for meditation. In *Handbook of happiness: Reflections and praxis from around the world* (pp. 383–415). Singapore: Springer Nature Singapore. https://doi.org/10.1007/978981-99-2637-4_17

- Haybron, D. M. (2020). Happiness. In E. N. Zalta (Ed.), *Stanford encyclopedia of philosophy* (Summer 2020 edition). Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/happiness/>
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., & Neve, J. E. D. (2023). *World happiness report 2023*. <https://worldhappiness.report/ed/2023>
- Hematian, H. & Ranjbar, E. (2022). Evaluating urban public spaces from mental health point of view: comparing pedestrian and car-dominated streets. *Journal of transport & health*, 27, 101532. doi:10.1016/j.jth.2022.101532
- Höffken, O. (2025). Evolutionary Conditions of Happiness. *Journal of Happiness Studies*, 26(7), 120. <https://doi.org/10.1007/s10902-025-00927-y>
- Jones, R. E. (2010). Virtue and Happiness in Plato's Euthydemus. <https://shareok.org/handle/11244/318545>
- Kakkar, G. (2022). Green Spaces and Happiness. *International Journal of Environment Planning and Development*, 8(1), 34-41. <https://doi.org/10.37628/jepd.v8i1.918>
- Kang, J. & Kim, S. (2022) Government spending news and surprise shocks: It's the timing and persistence. *J Macroecon*. <https://doi.org/10.1016/j.jmacro.2022.103446>
- Karraker, A., Sicinski, K., & Moynihan, D. (2017). Your face is your fortune: Does adolescent attractiveness predict intimate relationships later in life?. *J Gerontol Ser B Psychol Sci Soc Sci*. 72, 187-199. <https://doi.org/10.1093/GERONB/GBV112>
- Khare, S. & Chatterjee, A. (2024). The relationship between urban built environment and happiness in Bhopal, India. *Environment, Development and Sustainability*, 26(8), 21487-21502. <https://doi.org/10.1007/s10668-023-03539-9>
- Knight, J. & Gunatilaka, R. (2022). Income inequality and happiness: which inequalities matter in China?. *China Econ Rev*. <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2022.101765>
- Kwon, O. H., Hong, I., Yang, J., Wohn, D. Y., Jung, W. S., & Cha, M. (2021). Urban green space and happiness in developed countries. *EPJ data science*, 10(1), 28. DOI <https://doi.org/10.1140/epjds/s13688-021-00278-7>
- Lai, S. & Deal, B. (2023). Parks, green space, and happiness: a spatially specific sentiment analysis using microblogs in Shanghai, China. *Sustainability*, 15(1), 146. <http://dx.doi.org/10.3390/su15010146>
- Li, F. & Zhou, T. (2020). Effects of objective and subjective environmental pollution on well-being in urban China: a structural equation model approach. *Soc Sci Med*, 249, 112859. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.112859>
- Lin, R.F.Y., Xiong, L., Tseng, J. J., & Yun, C. (2026). Residents' Happiness in the Top Three Chinese Urban Agglomerations by Text Mining and Econometric Models. In: Auer, M.E., Yue, X. (eds) *Proceedings of the 2nd International Conference on Intelligent Optimization and Big Data Management (IOBDM2025)*. IOBDM 2025. *Lecture Notes in Networks and Systems*, vol 1686. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-032-10400-7_22
- Liu, N. & Zhong, Q. (2023). The impact of sports participation on individuals' subjective well-being: the mediating role of class identity and health. *Humanit Soc Sci Commun*, 10, 1-9. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02064-4>
- Lotfi, Y. A., Refaat, M., El Attar, M., & Salam, A. A. (2020). Vertical gardens as a restorative tool in urban spaces of New Cairo. *Ain Shams Engineering Journal*, 11(3), 839-848. <http://dx.doi.org/10.1016/j.asej.2019.12.004>
- Luo, S. (2019). Happiness and the Good Life: A Classical Confucian Perspective. *Dao-a Journal of Comparative Philosophy*, 18(1), 41-58. <https://doi.org/10.1007/S11712-018-9640-8>
- Mintz, K. K., Ayalon, O., Nathan, O., & Eshet, T. (2021). See or be? Contact with nature and well-being during COVID-19 lockdown. *Journal of environmental psychology*, 78, 101714. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2021.101714>
- Misra, G., Pandey, N. M., & Mishra, V. (2024). Indigenous Perspectives on Happiness: Insights from Indian Traditions (pp. 315-328). *Springer Nature*. https://doi.org/10.1007/978-3-031-46349-5_18
- Montazeri, A., Mohammadi, S., Tavousi, M., Haeri-Mehrizi, A., Sadighi, J., Farzadi, F., ... & Kermani, R. M. (2025). Socio-demographic factors of happiness among young adults in Iran. *Scientific Reports*, 15(1), 15590. <https://doi.org/10.1038/s41598-025-00358-y>
- Mueller, N., Rojas-Rueda, D., Khreis, H., Cirach, M., Andrés, D., Ballester, J., ... & Nieuwenhuijsen, M. (2020). Changing the urban design of cities for health: *The superb block model*. *Environment International*, 134, 105132. <https://doi.org/10.1016/j.envint.2019.105132>
- Nefrindo, O. & Koli, Y. M. (2023). Filsafat Taoisme. *Divinitas Jurnal Filsafat dan Teologi Kontekstual*, 1(2), 191-202. <https://doi.org/10.24071/div.v1i2.6814>
- Novak, L. & Kiknadze, N. (2024). Does the good life feel good? The role of positive emotion in competing conceptions of the good life. *Frontiers in Psychology*, 15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1425415>

- Okulicz-Kozaryn, A., Quintero, L. M. M., & Mikhaeil, E. (2026). Happy Colombia, unhappy Bogota (urban-rural happiness gradient in Colombia). *Wellbeing, space and society*, 100382. <https://doi.org/10.1016/j.wss.2026.100382>
- Ortegon-Sanchez, A., Dowling, L., Arthurs-Hartnett, S., Christie, N., & McEachan, R. R. (2025). Children's happiness and the school route: Linking perceptions of the built environment to wellbeing. *Journal of Transport & Health*, 42, 102034. <https://doi.org/10.1016/j.jth.2025.102034>
- Pattinasarany, I. R. I. (2024). Determinants of Happiness and Life Satisfaction in Four Asian Countries. In *Social Well-Being, Development, and Multiple Modernities in Asia* (pp. 175-204). Singapore: *Springer Nature Singapore*. https://doi.org/10.1007/978-981-97-3866-3_12
- Pavlova, O. S. (2022). The Islamic Concept of Happiness: Psychological Analysis. *Minbar. Islamskie Issledovaniâ*, 14(4), 923–950. <https://doi.org/10.31162/2618-9569-2021-14-4-923-950>
- Perez-Truglia, R. (2020). The effects of income transparency on well-being: Evidence from a natural experiment. *Am Econ Rev*, 110, 1019–1054. <https://doi.org/10.1257/aer.20160256>
- Positive Psychology and Hinduism (pp. 195–209). (2022). Springer eBooks. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10274-5_13
- Rando Cueto, D., Jambrino-Maldonado, C., Jiménez-Marín, G., & Iglesias-Sánchez, P. P. (2024). Exploring the domain of relationship between happiness management in organizations and the environment. *Management Decision*, 62(2), 740-764. <https://doi.org/10.1108/MD-11-2022-1495>
- Ricard, M. (2014). A buddhist view of happiness. *The Journal of Law and Religion*, 29(1), 14–29. <https://doi.org/10.1017/JLR.2013.9>
- Ruiz-Rodríguez, R., Ortiz-de-Urbina-Criado, M., & Ravina-Ripoll, R. (2023). Neurolea dership: a new way for happiness management. *Humanit Soc Sci Commun*, 10, 1–14. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-01642-w>
- Sadeghpour, F., Ranjbar, E., Esmaeilinasab, M., Valiloo, M. H. S., & Nieuwenhuijsen, M. J. (2024). Streets and stress: A pilot study on how quality and design of streets impacts on urban stress. *HERD: Health environments research & design journal*, 17(1), 224-248. doi:10.1177/19375867231200584
- Sadretdinova, V. R. (2022). Happiness and well-being from a Daoist perspective (pp. 130–148). Routledge eBooks. <https://doi.org/10.4324/9781003045540-9>
- Samavati, S. & Veenhoven, R. (2024). Happiness in urban environments: what we know and don't know yet. *Journal of housing and the built environment*, 39(3), 1649-1707. <https://doi.org/10.1007/s10901-024-10119-4>
- Setyariza, N. A., Kusumawardani, I., Widayati, S., Handayani, Y., & Kasori, K. (2024). Analisis Konsep Kebahagiaan dalam Pandangan Filsafat Islam. *Tsaqofah*. <https://doi.org/10.58578/tsaqofah.v4i1.2628>
- Sihvola, J. (2008). Happiness in ancient philosophy. *Studies across Disciplines in the Humanities and Social Sciences*, 3, 16-17.
- Singh, S. (2012). Indian Perspective on Happiness. *Indian Journal of Positive Psychology*, 3(4), 452–454. <https://doi.org/10.15614/IJPP/2012/V3I4/53373>
- Somarriba Arechavala, N., Zarzosa Espina, P., & López Pastor, AT. (2022). The importance of the neighbourhood environment and social capital for happiness in a vulnerable district: the case of the Pajarillos District in Spain. *J Happiness Stud*, 23, 1941–1965. <https://doi.org/10.1007/s10902-021-00479-x>
- Song, X., Gong, S., Quan, Z., Jiang, W., Zhi, J., Hao, Z., & Wu, H. (2026). Spatiotemporal distribution pattern and mechanism analysis of city-level happiness based on facial cognition in China: An age difference perspective. *Cities*, 168, 106469. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2025.106469>
- Steptoe A (2019). Happiness and health. *Annu Rev Public Health*, 40, 339–359. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-040218-044150>
- Suchday, S., Singh, K., Pavri, R., & Myszkowski, N. (2024). Exploring the elicitors of happiness in India. *Psychological Studies*, 69(3), 307-318. <https://doi.org/10.1007/s12646-024-00797-z>
- Sugirtharajah, S. (2022). Understanding happiness (pp. 149–166). Routledge eBooks. <https://doi.org/10.4324/9781003045540-10>
- Syamili, M. S., Takala, T., Korrensalo, A., & Tuuttila, E. S. (2023). Happiness in urban green spaces: A systematic literature review. *Urban Forestry & Urban Greening*, 86, 128042. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ufug.2023.128042>
- Thinley, P., Steinmetz-Weiss, C., & Phuntsho, J. (2025). How happy is your neighbourhood? A case study of neighbourhoods of Thimphu City. *Cities*, 162, 105965. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2025.105965>
- Thondoo, M., Goel, R., Tatah, L., Naraynen, N., Woodcock, J., & Nieuwenhuijsen, M. (2022). The built environment and health in low-and middle-income countries: a review on quantitative health impact assessments. *Current environmental health reports*, 9(1), 90–103. <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs40572-021-00324-6>
- Toger, M., Kourtitt, K., & Nijkamp, P. (2021). From the guest editors: happy and healthy cities. *Sustainability*, 13(22), 12817.

- https://doi.org/10.3390/su132212817?urlappend=%3Futm_source%3Dresearchgate.net%26utm_medium%3Darticle
- Tonne, C., Adair, L., Adlakha, D., Anguelovski, I., Belesova, K., Berger, M., ... & Adli, M. (2021). Defining pathways to healthy sustainable urban development. *Environment International*, 146, 106236. <https://doi.org/10.1016/j.envint.2020.106236>
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2019). World Urbanization Prospects: The 2018 Revision (ST/ESA/SER.A/420). New York: United Nations.
- Veenhoven, R. (2021). Livability theory. In F. Maggino (Ed.), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research* (2nd ed.). Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-3-319-69909-7_1669-2
- Walklate, S. (2018). *Criminology: The basics*. Routledge.
- Weijs-Perrée, M., Dane, G., & van den Berg, P., (2020). Analyzing the relationships between citizens' emotions and their momentary satisfaction in urban public spaces. *Sustainability*, 12(19), 7921. [doi:10.3390/su12197921](https://doi.org/10.3390/su12197921)
- Wiliasih, R., Siregar, H., Irawan, T., & Beik, I. S. (2024). Happiness in Islam and Influencing Factors (SLR Approach). *Journal Al-Muzaraah 'ah*, 12(1), 137–157. <https://doi.org/10.29244/jam.12.1.137-157>
- Xu, F., Luo, XL., & Zhou, D. (2022). Air pollution, residents' happiness, and environmental regulation: evidence from China. *Environ Sci Pollut Res*, 29, 64665–64679. <https://doi.org/10.1007/s11356-022-20233-x>
- Xu, Y. (2025). The Guiding Significance of the Happiness Concept of Ancient Greek Philosophers (Plato, Aristotle, Socrates, etc.) for Modern Citizen Life. *International Journal of Education and Humanities*, 18(1), 241–245. <https://doi.org/10.54097/9pv5cd86>
- Yang, S., Lu, J., Feng, D., & Liu, F. (2023). Can government-led civilized city construction promote green innovation? Evidence from China. *Environ Sci Pollut Res*, 30, 81783–81800. <https://doi.org/10.1007/s11356-022-20487-5>
- Yuan, L., Shin, K., & Managi, S. (2018). Subjective well-being and environmental quality: the impact of air pollution and green coverage in China. *Ecol Econ*. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2018.04.033>
- Zheng, Y., Chen, X., Zhang, M., Zhu, R., & Jin, Y. (2026). Darker nights, happier lives? The impact of urban green space night-time accessibility on residents' subjective happiness: A case study of the main urban area of Hangzhou. *Cities*, 169, 106510. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2025.106510>
- Zhou, Y. (2022). A Study on the Contemporary Educational Value of the Confucian Concept of Happiness. *International Journal of Education and Humanities*, 4(1), 41–42. <https://doi.org/10.54097/ijeh.v4i1.131>
- Zhou, Y., Huang, X., Shen, Y., & Tian, L. (2023) Does targeted poverty alleviation policy lead to happy life? Evidence from rural China. *China Econ Rev*. <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2023.102037>
- Zhu, P., Hu, Y., & Zhang, N. (2024). How does civilization promote happiness? Insights from the Civilized Cities Program in China. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11(1), 1-18. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03539-8>
- Zuo, H., Li, S., Ge, Z., & Chen, J. (2023). The impact of education on relative poverty and its intergenerational transmission—Causal identification based on the Compulsory Education Law. *China Econ Rev*. <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2023.102071>